

ks. dr hab. Jarosław M. Lipniak
Kierownik Katedry Ekumenizmu
i Dialogu Międzykulturowego
Papieskiego Wydziału Teologicznego
we Wrocławiu

**RECENZJA
DOROBKU NAUKOWEGO
I ISTOTNEJ AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ
ks. dr. Romana Słupka SDS
w przewodzie habilitacyjnym
na Papieskim Wydziale Teologicznym
we Wrocławiu**

Ks. dr Roman Słupek SDS, adiunkt przy Katedrze Teologii Fundamentalnej i Religiologii w Instytucie Teologii Systematycznej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu od uzyskania w 2003 roku stopnia doktora nauk teologicznych w zakresie teologii fundamentalnej, który uzyskał na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na podstawie dysertacji: *Kolegialność Kościoła według Yves'a Congara* rozwinął swoje badania naukowe w zakresie teologii. Wynikiem tych badań jest znaczny dorobek naukowy.

1. Osiągnięcia naukowe

Badania naukowe ks. Słupka zostały skoncentrowane wokół pięciu dziedzin związanych z rozumieniem i rozwijaniem teologii fundamentalnej: teologii istoty wiary chrześcijańskiej i szukania nowych dróg jej uzasadnienia, współczesnych zagadnień eklezjologicznych, dynamice życia eklezjalnego, chrześcijaństwa a innych religii oraz zagadnień metateologicznych.

Uwieńczeniem badań nad istotą wiary chrześcijańskiej i nowych dróg jej uzasadnienia artykuł naukowy *Chrystologia w służbie odnowy obrazu Boga i Kościoła w ujęciu Yves'a Congara* (w: *Jezus Chrystus w refleksji współczesnych teologów*, red. B. Kochaniewicz, Poznań 2013, s. 147- 161, w którym Habilitant zgłębia kwestię teologii Yves'a Congara, który często powtarzał, że zamiast pytać, czy ktoś wierzy, czy nie wierzy w Boga, warto raczej pytać, w jakiego Boga wierzy lub w jakiego nie wierzy. Refleksję nad samym aktem wiary chrześcijańskiej, w kontekście współczesnych jej kontestacji i redukcyjnych sposobów

pojmowania, ks. Słupka przybliżył w artykułach: *Teologia aktu wiary w nauczaniu Benedykta XVI w Roku Wiary*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2013 nr 2, s. 115-126 oraz *Eklezjalność wiary chrześcijańskiej w papieskim nauczaniu Benedykta XVI i Franciszka w ramach Roku Wiary*, w: *Teologiczna cnota wiary*, red. W. Wołyniec, Wrocław 2015, s. 176-187. W nurcie badań nad wiarą chrześcijańską istotne jest dla ks. Słupka szukanie wciąż nowych dróg, na których można uwiarygodnić Objawienie Boże wobec współczesnego człowieka. Zainspirowany myślą Benedykta XVI ukazał w artykułach: *Sensotwórczy wymiar Objawienia Bożego według adhortacji „Verbum Domini” Benedykta XVI*, „Roczniki Teologii Fundamentalnej i Religiologii” Tom 3(58) - 2011, s. 37-50; *Benedykta XVI sensotwórcza apologia wiary jako odpowiedź na postmodernistyczny „kryzys sensu i wartości”*, w: *Wiarygodność chrześcijaństwa w dyskusji z postmodernizmem*, red. W. Szukalski, Bydgoszcz 2013, s. 87- 106, zasadnicze czynniki wpływające na zanik poczucia sensu życia oraz wskazywał, na sensotwórczy wymiar Objawienia Bożego i płynącą stąd możliwość konstruowania sensotwórczej apologii wiary.

Drugi obszar badań ks. Słupka dotyczy współczesnych zagadnień eklezjologicznych. Owocem zainteresowań jest przede wszystkim artykuł naukowy *Patrystyczna koncepcja Ecclesia Mater -jej wymowa i aktualność*, w: *Serwus Sanctae Hedvigis Fidelis. Księga dedykowana księdzu Antoniemu Kielbasie SDS*, red. J. Swastek, M. Piela, Wrocław 2011, s. 565-578. Salwatoriański Habilitat, ukazując współczesne zagadnienia eklezjologiczne, podejmował próby ukazania rzeczywistości eklezjalnej w perspektywie personalistycznej. Kościół jawi się wtedy jako rzeczywistość istniejąca w świecie osób; jako zbawcza relacja osobowa zachodząca między człowiekiem a Trójcą Świętą oraz dzięki Niej także między ludźmi. Z perspektywy personalistycznej starał się w swoich artykułach ukazać zarówno istotę i genezę Kościoła, jak również dynamikę życia eklezjalnego oraz osobowy aspekt struktur Kościoła: *Tajemnica relacji Jezusa Chrystusa z Kościołem w nauczaniu Benedykta XVI*, „Studia Salvatoriana Polonica” 1(2007), s. 95-107; *Eklezjologia personalistyczna Benedykta XVI*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2010 nr 1, s. 113-122.

Kolejnym obszarem pracy pisarskiej ks. Słupka jest teologia dynamiki życia eklezjalnego związana z samoświadomością eklezjalną wierzących. Jest to naturalna konsekwencja zainteresowania dwiema pierwszymi dziedzinami teologii fundamentalnej. Prowadzona przez Adiunkta Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu naukowa refleksja ukazuje, że namysł nad rzeczywistością wiary i Kościoła znalazł swoją kontynuację w opracowaniach dotyczących samoświadomości eklezjalnej ludzi wierzących. Polski Salwatorianin zdaje sobie sprawę z faktu, że identyfikacja z Kościołem poszczególnych wiernych nie jest zjawiskiem jednorodnym, dlatego w artykule *Kościół to my. Czynniki kształtujące świadomość eklezjalną*, „Studia Salvatoriana Polonica” 4(2010), s. 13-25 szukał

odpowiedzi na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. Cenna u Habilitanta jest umiejętność zgłębiania w tym kontekście także kwestii istoty posłuszeństwa w wierze Jezusowi Chrystusowi, które nabiera konkretnego kształtu w posłuszeństwie eklezjalnym wierzących. Ks. Słupek w artykułach: *Benedykta XVI chrystologiczne uzasadnienie eklezjalnego posłuszeństwa*, „*Studia Salvatoriana Polonica*” 7(2013), s. 107-123; *Posłuszeństwo, czyli dyskusja do przedostatniego słowa*, „*Życie Konsekrowane*” 2007 nr 2, s. 91-99, podkreśla, że wierzenie w jedność z Kościołem i kościelne posłuszeństwo kontrastuje z rozpowszechnioną obecnie swoistą alergią na wszelkie podporządkowanie. Postulat absolutnej autonomii człowieka jest jednak zafałszowaniem rzeczywistości. Wierzący w Jezusie Chrystusie odnajduje osobową syntezę doskonałej wolności w całkowitym posłuszeństwie woli Boga. Nie jest ono źródłem alienacji człowieka, ale warunkiem jego prawdziwego spełnienia. Poruszane przez Habilitanta tematy są bardzo aktualne w czasach współczesnych kontestacji Kościoła i dystansowania się od niego. Dlatego na uwagę zasługuje podkreślenie kwestii świadomego zakorzenienia w wierze i życiu Kościoła (*Sentire cum Ecclesia et cum Societate w świetle pism o. Jordana*, „*Studia Salvatoriana Polonica*” 3(2009), s. 329-345; *Benedykt XVI o istocie i miejscu życia konsekrowanego w Kościele*, „*Życie Konsekrowane*” 2009 nr 6, s. 81-93).

Czwartym polem działalności pisarskiej Księdza Doktora jest tematyka chrześcijaństwa i religii pozachrześcijańskich. Prowadzone przez salwatoriańskiego prezbitera badania zaowocowały cennymi artykułami: *Aktualność nakazu misyjnego w kontekście zbawczej wartości religii pozachrześcijańskich*, „*Collectanea Theologica*” 2010 nr 3, s. 141-156; *Dialog międzyreligijny a głoszenie wyjątkowości objawieniowej i zbawczej Jezusa Chrystusa. Odpowiedź Jana Pawła II na posoborowe wyzwania*, w: *Współczesne kontrowersje chrystologiczne*, red. B. Ferdek, Wrocław 2016, s. 63-77; *Dialog międzyreligijny jako „życiowa konieczność” w nauczaniu Benedykta XVI*, „*Roczniki Teologii Fundamentalnej i Religiologii*” Tom 4(59) - 2012, s. 121- 141. Ks. dr Roman Słupek umiejętnie potrafił ukazać więzi łączące teologię fundamentalną z religiologią, jak również zagadnienia związane z relacją chrześcijaństwa do religii pozachrześcijańskich. W swoich pracach wskazuje na źródła posoborowego kryzysu działalności misyjnej oraz na ciągłą aktualność nakazu misyjnego Chrystusa. Aktualność ta jest związana przede wszystkim z wyjątkowością objawieniową i zbawczą Osoby Jezusa Chrystusa. Habilitant słusznie podkreśla, że szacunek dla wyznawców innych religii i wchodzenie z nimi w dialog nie oznacza, że należy zaprzestać głoszenia Ewangelii. Nie ma sprzeczności między głoszeniem Chrystusa a dialogiem międzyreligijnym. Każdy prowadzony przez Kościół; dialog stanowi wyraz misji ewangelizacyjnej Kościoła.

Ważną dziedziną pracy naukowej ks. Romana Słupka są zagadnienia metateologiczne.

Jako teolog broniący prawd chrześcijańskiej wiary, Habilitant ukazuje potrzebę teologicznej refleksji nad obecnością myślenia komplementarnego w teologii. Odwołując się w swoich pracach *Teologiczne przesłanki zastosowania myślenia komplementarnego w teologii*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2006 nr 1, s. 207-219; *Obecność i znaczenie myślenia komplementarnego we współczesnej refleksji teologicznej*, „Roczniki Teologii Fundamentalnej i Religiologii” Tom 1(56) - 2009, s. 47-64, do obecnych już w polskiej myśli teologicznej przykładów takiego myślenia (W. Hryniewicz, T. Dola) ks. Słupek podkreśla, że obecność myślenia komplementarnego wpływa na jakość refleksji teologicznej. Jest wartościowym narzędziem pomocnym dla pełniejszego ukazywania „niezgłębionego bogactwa Jezusa Chrystusa” (Ef 3,8). Zagadnienia metateologiczne są pomocne w ukazaniu doktryny katolickiej oraz chronią przed niebezpieczeństwem redukcji całego bogactwa tajemnicy wiary do jakiegoś tylko jednego aspektu).

Z dostarczonych przez Autora materiałów wynika jasno, że dorobek badawczy jest wystarczający do habilitacji. Ks. Roman Słupek dba o to, aby jego publikacje znalazły się na łamach znaczących periodyków naukowych. Wszystkie artykuły są robione w podobnym stylu, widoczne jest metodologiczne prowadzenie toku myślowego, uzasadnień odautorskich oraz dokumentacji w przypisach. Uwagą krytyczną jest fakt, że dorobek Habilitanta napisany został wyłącznie w języku polskim.

2. Ocena treściowa i metodologiczna rozprawy habilitacyjnej

Rozprawa habilitacyjna ks. Romana Słupka SDS nosi tytuł: *Credo et credimus Ecclesiam. Eklezjalność wiary chrześcijańskiej w nauczaniu papieskim przełomu XX i XXI wieku (Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek)*. Monografia ta ukazała się w Krakowie w roku 2017 i wydana została przez Wydawnictwo „Salvator”. Publikacja liczy 431 stron. Recenzje naukowe zostały opracowane przez o. prof. dr. hab. Piotra Liszkę (PWT Wrocław) oraz ks. dr. hab. Krzysztofa Kauchę (KUL).

Pod względem treściowym dysertacja składa się ze *Wstępu* (s. 5-16), dwóch części (s. 17-376), *Zakończenia* (s. 377-386), *Wykazu skrótów* (s. 387-388), *Bibliografii* (s. 389-416).

Wstęp ze swojej natury powinien być tekstem pozwalającym na szybkie zaznajomienie się z problematyką całości pracy. Ta część dysertacji powinna pozwolić czytelnikowi na orientację w poruszonym i rozwijanym zagadnieniu. I z takim *Wstępem* mamy do czynienia w książce ks. Słupka. Jak na duży rozmiar pracy, wydaje się on objętościowo odpowiedni. Niestety Autor nie przedstawił we *Wstępie* w sposób jasny celu

pracy. Przedstawia go w sposób bardziej opisowy (s. 10-11). Tam też stawia problem pracy: „W jaki sposób tak zarysowana rzeczywistość znajduje oddźwięk w nauczaniu tych, którzy z ustanowienia Jezusa Chrystusa, na mocy sukcesji Piotrowej, spełniają w Kościele misję utwierdzenia w wierze (por. Łk 22, 32)?” (s. 10). Ks. Słupek precyzyjnie ukazuje cel swojej dysertacji w przedłożonej prezentacji: „Podstawowym celem naukowym, który sobie postawiłem, było wydobycie z nauczania papieża przełomu XX i XXI wieku zasadniczych wątków dotyczących eklezjalnej natury wiary chrześcijańskiej, które były jednocześnie ich wiarygodną odpowiedzią na aktualny kontekst jej pojmowania i przeżywania” (s. 3). Bardziej szczegółowo niż we *Wstępie* cel dysertacji został ukazany w *Zakończeniu* (s. 378). Uwaga krytyczna dotyczy poprawności językowej z jaką mamy do czynienia we *Wstępie*. *Wstęp* ma ukazać to, co będzie napisane w przyszłości. Tymczasem ks. Słupek pisze raz w czasie przyszłym (s. 13), raz w teraźniejszym (s. 13) a innym razem w czasie przeszłym dokonanym (s. 13) i niedokonanym (s. 13).

Część pierwsza została zatytułowana *Credo et credimus - Jednostkowe i wspólnotowe zapodmiotowienie wiary* (s. 17-152) i podzielona została na trzy rozdziały: *Egzystencjalno-personalistyczne rozumienie wiary* (s. 19-62); *Wspólnotowy wymiar wiary w przekazie biblijnym* (s. 63-100) oraz *Współczesne doświadczenie eklezjalności wiary* (s. 101-152). Ta część dysertacji miała na celu ukazanie faktu, że wiara chrześcijańska wyraża się zarówno w każdym indywidualnym, osobiście wypowiedzianym „wierzę” (*credo*), jak i w eklezjalnie deklarowanym „wierzymy” (*credimus*). Habilitant wykazał, że przy zachowaniu koniecznej jedności między nimi istnieje jednak pewien prymat wiary Kościoła przed wiarą jednostki. Kościół jest bowiem zasadniczym podmiotem wiary.

Część druga została zatytułowana *Credimus Ecclesiam – Eklezjalna dynamika wiary* (s. 153-376) i podzielona została na pięć rozdziałów: *Słowo Boże a eklezjalne narodziny wiary* (s. 155-184); *Eklezjalne strzeżenie wiary* (s. 185-230); *Eklezjalne życie wiarą* (s. 231-286); *Eklezjalne zgłębianie wiary* (s. 287-324) oraz *Wiarygodność eklezjalnego przekazywania wiary* (s. 325-376). Ta część dysertacji zawiera namysł nad dynamiką eklezjalnego urzeczywistniania się wiary chrześcijańskiej. Habilitant na początku nawiązuje do faktu, że wiara, jako odpowiedź na Boże słowo, rodzi się dzięki Kościołowi. W eklezjalnej wspólnoty jest również strzeżona, by nie utraciła swej integralności i żywotności. Tam odnajduje swe naturalne środowisko życia i sama jednocześnie je kształtuje. Tam jest właściwie zgłębiana. W jedności z całą wspólnotą eklezjalną może być też wiarygodnie przekazywana.

W *Zakończeniu* Habilitant, mając na uwadze całość dysertacji, formułuje w sposób bardzo trafny dziewięć wniosków wypływających z pracy wraz z ich odniesieniem teologiczno - fundamentalnym.

Dla całości obrazu powyższą ocenę rozprawy habilitacyjnej należy uzupełnić pewnymi uwagami krytyczno-dyskusyjnymi. Mimo podejścia z dużą dozą kredytu zaufania należy także nadmienić pewne niedociągnięcia. Po zapoznaniu się z pracą ks. Słupka czytelnik nie wie do końca w jaki sposób papieże przełomu XX i XXI wieku przyczynili się do rozwoju myśli teologicznej. Lektura dysertacji nie wskazuje wystarczająco precyzyjnie co było cechą charakterystyczną dla każdego z następców św. Piotra, co ich łączyło, a w jakich punktach gdzie indziej kładli akcenty. Namiastkę takiego podejścia znajdujemy na s. 118-119, kiedy Habilitant pisze o eklezjalności wiary chrześcijańskiej i trzech dopełniających się motywach jakimi są: jednopodmiotowość reprezentowana przez Jana Pawła II, podmiana podmiotu u Benedykta XVI i przynależność u Franciszka. Lektura pracy ks. Słupka nie pozwala ocenić ewentualnej ewolucji myśli papieskiej i ukazać, być może istniejących, różnic w podejściu do eklezjalności wiary chrześcijańskiej. W pracy Autor ujął dwa z trzech tomów *Theologia Benedicta*, Jerzego Szymika. Wydaje się, że wydany w 2015 roku trzeci tom ubogaciłby recenzowaną pracę.

Mając na uwadze całość przedstawionego materiału zawartego w rozprawie habilitacyjnej, można wskazać osiągnięcia naukowe rozprawy habilitacyjnej ks. dr. Romana Słupka:

1. Habilitant przekonująco usystematyzował refleksję nad eklezjalnością wiary chrześcijańskiej w nauczaniu papieskim przełomu XX i XXI wieku. Uczynił to w sposób jasny i przystępnym językiem.
2. Realizacja postawionego celu badawczego stała się możliwa dzięki zastosowanym metodom i spojrzeniu na omawianą problematykę z różnych pozycji. Okazały się nimi: wejrzenie w historię objawiania i rozumienia specyfiki aktu wiary, w którym przenikają się wątki antropologiczne, chrystologiczno-pneumatologiczne i eklezjologiczne. W efekcie mamy do czynienia z refleksją nad nadprzyrodzonością Kościoła, jego Boskim źródłem i przeznaczeniem.
3. Praca ks. Słupka nie jest tylko teologiczną spekulacją, ale poprzez wskazanie na nadprzyrodzoność źródła Kościoła ma być wyraźnym głosem na rzecz odważnej misji Kościoła na drogach świata. Eklezjalne przeżywanie wiary dokonuje się w dynamice przyjmowania i dawania. Zrodzenie wiary dokonuje się w Kościele i w nim też jest ona strzeżona.
4. Cenne są badania nad ukazaniem eklezjalności wiary chrześcijańskiej i Kościoła jako dzieła Bożego, Kościoła będącego nie tylko statycznym miejscem

dostępności łaski, ale jej personalnym wydarzeniem w człowieku i między ludźmi. Autor ukazuje Kościół widziany od strony jego genezy nadprzyrodzonej, widziany teologicznie, czyli w odniesieniu do Osób Boskich w świetle łaski trynitarniej. Syntetyczny charakter pracy pociągnął za sobą konieczną selektywność źródeł. W ich doborze oddał preferencję tekstom umożliwiającym ukazanie twórczego dialogu z tradycją oraz symfoniczności prawdy.

5. Praca ks. Romana Słupka SDS potwierdza fakt, że teologia katolicka po Drugim Soborze Watykańskim weszła na drogę ekumenizmu. Na poważnie potraktowała postulaty *Dekretu o ekumenizmie* pod adresem teologii.

3. Istotna aktywność naukowa

Ks. Roman Słupek w 2002 roku podjął pracę wykładowcy w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Salwatorianów w Bagnie. Prowadzenie tych zajęć pozwoliło mu wykorzystać, poszerzyć i utrwalić wiedzę zdobytą podczas badań, które zaowocowały rozprawą doktorską. W roku 2003 uzyskał stopień doktora nauk teologicznych w zakresie teologii fundamentalnej na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od roku 2009 jest adiunktem przy Katedrze Teologii Fundamentalnej i Religiologii w Instytucie Teologii Systematycznej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, a od 2015 roku wykładowcą w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym im. Edyty Stein w Zielonej Górze.

Ks. Słupek posiada liczne osiągnięcia dydaktyczne w zakresie popularyzacji nauki. Od jedenastu lat jest dyrektorem biblioteki seminaryjnej. Wydatnie przyczynił się też do organizacji licznych sympozjów. Prowadzona przez Kandydata działalność popularyzatorska związana jest z wydawaniem rocznika naukowego „*Studia Salvatoriana Polonica*”. Od dziesięciu lat Habilitant jest sekretarzem redakcji. W swojej działalności naukowej Polski Salwatorianin nie ograniczył się tylko do murów swojej uczelni, ale podejmował liczne inicjatywy propagujące nauczanie Kościoła. Przyczynił się w ten sposób do przybliżenia różnym grupom chrześcijan teologii katolickiej szczególnie w wymiarze naukowo-formacyjnym.

Aktywność naukowa ks. dr. Romana Słupka SDS, poprzez udział w krajowych konferencjach, wycisnęła ślad na forum teologii fundamentalnej w Polsce. Jest także

inspiracją do rozwoju polskich teologów. Aktywność naukowa Habilitanta może dalej budować i inspirować do dalszego rozwoju środowiska teologii wrocławskiej.

4. Ocena końcowa

Całokształt dorobku naukowego ks. dr. Romana Słupka SDS, jego rozprawa habilitacyjna oraz aktywność naukowa dają nie tylko podstawy, ale także pewność do wydania pozytywnej oceny końcowej jego twórczości naukowej. Całkowicie przekonujący w tej ocenie jest naukowy poziom podejmowanych prac, ich zakres i popularyzacja. Niemalże znaczenie w jego naukowym rozwoju i dojrzwaniu miała także praca i zakorzenienie w środowisku akademickim. Sądzę, że dotychczasowy, bogaty, dorobek naukowy ks. Słupka, jak i przedstawiona ciekawa i nowatorska rozprawa, świadczą o jego dojrzałości naukowej i pełnym przygotowaniu do samodzielnej pracy twórczej. Uważam, że zarówno dorobek jak i rozprawa odpowiadają wymogom stawianym przewodom habilitacyjnym. Powyższe osiągnięcia uzasadniają postawienie wniosku o nadanie ks. dr. Romanowi Słupkowi SDS stopnia doktora habilitowanego.

Wrocław, dn. 15.08.2017 r.

..ks. Jarosław M. Lipniak.....
ks. dr hab. Jarosław M. Lipniak